

רשומות

הצעות חוק

3 באוקטובר 1960

434

י"ב בתשרי תשכ"א

צמוד

2	חוק פסיקת ריבית, תשכ"א—1960
4	חוק לתיקון פקודת החברות, תשכ"א—1960
6	חוק לתיקון פקודת הפרשנות, תשכ"א—1960

חוק פטיקת ריבית, תשכ"א-1960

1. בחוק זה --
"הרשות השיפוטית" -- בית משפט או רשות אחרת המוסמכת על פי דין לפסוק תשלום לבעל דין או לקבוצ סכום המשתלם על פי חיקוק, לרבות בורר שנתמנה על ידי הצדדים על פי שטר בוררין או על ידי בית משפט.
"יום הגשת התביעה" -- לרבות היום שבו הוגשה כדיון בקשה אחרת לרשות השיפוטית לפסוק בענין הנדון; ולגבי בורר -- היום שבו נודע, בהודעה בכתב מאת הצדדים לשטר הבוררין, לבורר את נשוא הבוררות, או היום שבו החל לבורר, הכל לפי המרעז המוקדם יותר.
2. רשות שיפוטית שפסקה לבעל דין סכום כסף, או שציווחה על ביצועו של פסק כזה, או שקבעה סכום כסף המגיע על פי חיקוק, רשאית, לפי שיקול דעתה, לפסוק ריבית על אותו סכום, כולו או מקצתו.
3. רשות שיפוטית רשאית לפסוק ריבית גם על הוצאות משפט ועל שכר טרחה של עורך דין שפסקה לבעל דין.
4. שיעור הריבית לפי סעיפים 2 ו-3 יהיה חמישה עשר למאה לשנה, אם לא קבעה הרשות השיפוטית שיעור נמוך יותר.
5. תקופת הריבית תהיה בפטיקה לפי סעיף 2 מיום הגשת התביעה עז יום התשלום; בהוצאות משפט -- מיום הוצאתן עד התשלום, בשכר טרחה של עורך דין -- מיום מתן הפסק עד התשלום; והכל אם לא קבעה הרשות השיפוטית תקופה קצרה יותר.
6. אין לפסוק ריבית לפי חוק זה --
(1) אם קיים הסכם בין בעלי הדין על תשלום ריבית או על פיצוי בשל פיצור בתשלום;
(2) אם חיקוק אחר קובע הוראות בדבר תשלום ריבית;
(3) אם נקבע בחיקוק סעד אחר כפיצוי על הפיצור בתשלום וכל עוד ניתן להציג אותו טעד.
7. לא תפסוק רשות שיפוטית לפי חוק זה ריבית לריבית.
8. הוראות חוק זה יחולו גם על פטיקת פיצויים לפי סעיף 31 לחוק לתיקון דיני האגושיין (דרכי ענישה), תשי"ד-1954, סעיף 35 לחוק השיפוט הצבאי, תשט"ו-1955, וסעיף 6 למקודת העמדת עבריינים במבחן, 1944, ולענין תקופת הריבית וראים את יום הגשת כתב האישום כיום הגשת התביעה.
9. בעל דין ששילם ליורבו את הסכום שהודא עשוי להתחייב בו, כולו או מקצתו, בכפוף להחלטת הרשות השיפוטית, לא תוטל על הסכום ששולם כאמור ריבית לפי חוק זה לתקופה שאחר התשלום; הוא הדין כשהציע סכום זה ליירב הלה טירב לקבלו.
10. תשלום או הצעת תשלום כאמור בסעיף 9, וכן קבלת תשלום כאמור, לא יפגעו בזכויותיהם וטענותיהם של בעלי הדין במחלף הדין.

1 ס"ח 156, תשי"ד, עמ' 234.
2 ס"ח 189, תשט"ו, עמ' 171.
3 ע"ר 1944, תר"ט 1 מט' 1380, עמ' 128.

11. על החלטת הרשות השיפוטית לפי חוק זה ניתן לערער כדרך שמערערים על החלטתה בענין שגדון בפניה. ערעור
12. חוק זה יחול על המדינה. תחולה על המדינה
13. חוק זה יחול על ענינים התלויים ועומדים ביום תחילתו לפני כל רשות שיפוטית. הוראות מעבר
14. (א) סעיף 112 לחוק הפרוצידורה האזרחית העותמני מיום 2 רג'ב 1296 (21 ביוני 1879) – בטל.
(ב) סעיף 106 לחוק הפרוצידורה האזרחית העותמני מיום 2 רג'ב 1296 (21 ביוני 1879) לא יחול לגבי פסיקת ריבית לפי חוק זה. ביטולים
15. שר המשפטים ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות לביצועו. ביצוע ותקנות

דברי הסבר

החוק המוצע בא לתת לרשות השופטת שחייבה בעל דין לשלם סכום כסף לבעל דין אחר, סמכות לפסוק גם תשלום ריבית על אותו סכום. בחוק הקיים אין סמכות זו שלמה. ההוראה העיקרית המאפשרת פסיקת ריבית היא בסעיף 112 לחוק הפרוצידורה האזרחית העותמני, וזה לשונה:

"112. בהתחייבויות הנוגעות לתשלום סכום ידוע אין מחייבים בעו איחור התשלום אלא בריבית של אחוז אחד למאה לחודש; ואין מטילים על הנושה להוכיח את נזקו, אם הוזהרו בריבית איננה מכילה תנאי ביחס לתשלום ריבית, מחייבים לשלם אותה רק מתאריך הפרוטסט, אם נדרשה בפרוטסט, ואחרת מיום הגשת הקבלה."

הוראה זו נתפרשה על ידי בית המשפט העליון כמוגבלת לתביעות על הפרה של התחייבויות חוזיות או מעין-חוזיות בלבד (ע"א 207/51, פד"י ו', 1089). והוא קבע בפירושו, כי "אין בארץ הוראה חוקית המקנה לביח המשפט את הסמכות לחייב את הנתבע, בתביעות נזיקין אזרחיים, לתשלום ריבית".

למרות פירוש זה לא נמנעו בתי המשפט לעתים מחייב בתשלום ריבית גם בתביעות לפיצויי נזיקין ובתביעות אחרות שאינן מושתתות על חוזים, כגון בפיצויים על הפקעת קרקעות או בתביעה להוצאות כירב שבעל בית נחייב בהן על ידי צו לפי חוק עזר עירוני. עד כאן בריבית לתקופה שעד למתן פסק הדין, אך גם לגבי ריבית לאחר מתן פסק הדין אמר בית המשפט העליון באותו פסק דין, "אין בארץ הוראה חוקית מפורשת המקנה לשופט באופן כללי, את הסמכות לחייב את הגקבע בתשלום ריבית על סכום פסק הדין"; ואילו בית המשפט מצא אפשרות להחיל את סעיף 112 לחוק הפרוצידורה האזרחית העותמני ולפסוק ריבית על התקופה שלאחר מתן פסק הדין, מתוך שראה, בהסתמך על המשפט המקובל, את הסכום הפסוק כ"התחייבות על פי פסק דין".

לעומת סמכותם המוגבלת של בתי המשפט, כאמור, סמכותו של בורר, למשל, רחבה יותר, לפי שהיא שאובה מן המשפט המקובל האנגלי שאומץ בארץ. הוא יכול לפסוק ריבית בכל ענין המובא לפניו, ללא הבחנה בין עילות התביעה, והוא רשאי לפסוק אותה הן לתקופה שלפני מתן החלטתו הן לתקופה שלאחריה.

להבחנות אלה שבחוק הקיים אין צידוק – לא להבחנות שבסמכויות הנתונות לרשות השופטת ולא להבחנות התלויות בטיבה של עילת התביעה. כל המעכב בידיו שלא כדין כספי זולתו מן הראוי שיפצנו על כך. החוק המוצע בא לתת בסיס אחיד ושלם לפסיקת הריבית. הוא מעניק סמכות זו לכל רשות המוסמכת לפי כל דין לפסוק את התשלום, כגון

בתי דין שונים, ממונים ובוררים, ולא רק לבתי המשפט הרגילים; והוא מאפשר פסיקת ריבית על כל היוב בתשלום, בין שהוא על פי התחייבות חוזית ובין שהוא על פי תביעת נזיקין או באופן אחר.

אכן, מאחר שהגסיכות שונות בכל מקרה ומקרה, ולעתים יכול בעל הדין הזכאי לתשלום להיות אשם בדחייתו, ויתגת לבתי המשפט ולרשויות השיפוטיות האחרות, יד חפשית בפסיקת הריבית עצמה לפי שיקול דעתם. הוא הדין בתנאי הריבית. אמנם החוק קובע כללים בדבר תנאים אלה, כגון שיעורה של הריבית והתקופות שלגביהן תוטל, אולם הרשות הפוסקת את הריבית רשאית לסטות מכללים אלה לפי גסיבות הענין וראות עיניה. יתירה מזו – כלליותו של החוק המוצע כפוסת לגל הסדר מיוחד בענין הריבית. אם קיים הסדר כזה – על פי הסכם בין בעלי הדין או בחיקוק אחר – ההסדר עדיף (סעיף 6).

יש בהצעה זו עוד חידוש לעומת החוק הקיים, והוא מתן אפשרות לבעל דין לפטור עצמו מתשלום הריבית על ידי שישלם לתובע את הסכום שהוא עשוי להתחייב בו, בכפוף לתוצאות ההתדיינות שביניהם (סעיפים 9-10). בעל דין המכיר שיש יסוד לתביעת ריבית, אלא טבור שיש לו טענות הראויות להישמע וכן בעל דין שאין בידו מטעמים אחרים ליישב את הסכום מחוץ לבית המשפט, יוכל בדרך זו להקל על עצמו ועל יריבו.

חוק לתיקון פקודת החברות, תשכ"א-1960

1. בפקודת החברות: (להלן – הפקודה), במקום סעיף 17 יבוא סעיף זה:

החלפת סעיף 17

17. (1) חברה תשלם אגרות רישום ואגרות הן כהתאם להוראות פקודה זו.

(2) שר המשפטים רשאי לקבוע בתקנות, דרך כלל או לסוג מסויים, כי חברות שנסדו לשם מיוזגן, או לשם חידוש ארגונן, של חברות קיימות, הן ממלאות את התנאים שקבע בתקנות, יהיו פטורות מאגרות או חייבות באגרות פחותות מן הקבועות לפי הוראות הפקודה.

(3) חברות אשר תשלום אגרות רישום או אגרות ההון שהן חייבות בהן נדחה כדין לפני תחילתו של חוק זה, וכיום התקנת התקנות לפי סעיף קטן (2) טרם הגיע זמן פריצונן, ואשר אילו נסדו לאחר תחילת אותן תקנות, היו אלה הלוח עליהן, רשאי שר המשפטים להורות בתקנות שהאגרות או הפטור שקבע בהן יבואו במקום האגרות שנדחו וטרם נפרעו כאמור.

2. בסעיף 127 לפקודה, בפסקה (1), במקום המילים "מיום שבו חתם בפני רשם הקרקעות על שטר המשכנתה אחרון הצדדים שהתימתם דרושה כדי לתת לו תוקף; אך מבלי לפגוע בזה בחוזה או בהתחייבות להחזרת הכסף המובטח בכך" יבואו מלים אלה "מיום שבו חתם בפני רשם הקרקעות, או בפני עורך דין, על שטר המשכנתה אחרון הצדדים שהתימתם דרושה כדי לתת לו תוקף; נחתם השטר בפני עורך דין – יימסר כשהוא גושא חותמת לשכת רישום המקרקעין, אין כאמור כדי לפגוע בחוזה או בהתחייבות להחזרת הכסף המובטח בכך".

תיקון סעיף 127

1. הדין אינו כרוך אף פרק כ"ב, עמ' 135.

3. לאחר סעיף 246 לפקודה יבוא סעיף זה:

246א. שר המשפטים רשאי לקבוע בצו, כי עם מסירת הודעה על פי פקודה "פרטים לניהו" זו לרשם החברות בדבר בעל מגיות, מנהל, נושה של החברה או בעל זכויות בזה, יימסרו גם פרטים אחרים שייקבעו בצו לשם זיהוי של אותו אדם או להקלת זיהויו, ואם לא גמסרו הפרטים – יראו את ההודעה האמורה כאילו לא נמסרה."

ד ב ר י ה ס ב ר

ס ע י ף 1 :

סעיף 17 לפקודת החברות, הקובע את הוכחתן של חברות לשלם אגרות רישום ואגרות הון, פוטר חברות שלא נוסדו אלא לצורך מיוזגן או חידוש ארגון של חברות קיימות בלבד מתשלום אגרת רישום על הון המקורי, מאחר שהקמת החברה (הממוזגת או המוזדשת) באה למטרה ארגונית ולא לשם יצירת חברה מקורית חדשה או גידול ההשקעות בעסק קיים של החברה. לחברה ממוזגת נחשבת חברה שתשע עשיריות של הון המקורי שלה מוחזק בידי בעלי מניות של החברות שנתמזגו או בידי החברות עצמן, ואם הן, או אחת מהן, מופרקות.

אולם המעמסה הכספית העיקרית שראוי לתת עליה פטור כאמור איננה אגרת הרישום אלא אגרת הון דוקא ועליה אין החוק הקיים מעניק פטור. גם התנאים לתחולת הפטור הם נוקשים מדי. הצעת החוק באה להסמיך את שר המשפטים להקל או לפטור מכל האגרות במקרה של מיוזג או ארגון חדש של חברות, אם מטרתם שינוי מבנה בלבד ואין בו גיוס השקעות חדשות.

באין הוראה המאפשרת הקלה מאגרות היו השלטונות, במקרים שנראו להם, משתמשים בסמכותם לפי סעיף 244 לפקודת החברות ודוחים את תשלום אגרות ההון, מוצע להסמיך את שר המשפטים להורות שההקלות החדשות שיתקין יחולו גם על אגרות שושלומן גדחה וטרם הגיע זמן פרעונן.

ס ע י ף 2 :

סעיף 127(1) לפקודת מטיל, בין היתר, חובה על חברה הממשכנת מקרקעיה למסור על כך פרטים לרשם החברות ולצרף את שטר המשכנתה. שעה שחוקק סעיף זה בצורתו הקיימת, אפשר היה לבצע עסקאות במקרקעין בפני רשם הקרקעות בלבד, ולכן נקבע בו כי הפרטים והשטר יימסרו לרשם החברות תוך 21 יום מהיום שבו חתם אחרון הצדדים בפני רשם הקרקעות. אולם לאחרינה הותקנו תקנות המקרקעין (סדרי רישום), תשי"ך--1960, המאפשרות עריכת עסקאות במקרקעין וחתימה על שטרי עסקאות, ושטרי משכנתאות בכלל זה, גם בפני עורך דין. אין בסעיף האמור כל הוראה ביחס למועד שבו יש למסור שטרות כאלה. החוק המוצע בא להטיל אותה חובה בדבר מסירת הפרטים ושטר המשכנתה לרשם החברות, גם כשהוא נחתם בפני עורך דין.

כן מחייב החוק המוצע לתזתים את שטר המשכנתה שנערך כאמור בחתמת לשכת רישום המקרקעין טרם שהימסר לרשם החברות, כדי להבטיח שהמשכנתה תירשם בלשכת רישום המקרקעין בהקדם לאחר עריכתה.

ס ע י ף 3 :

תכלית ההוראה בסעיף זה היא לאפשר לאזרח ולרשות המבצעת למצוא בעלי מגיות, מנהלים ובעלי זכויות אחרות בחברה ביתר קלות. הפרטים הנמסרים כיום לתכלית זו אינם מספיקים לכך. מוצע להסמיך את שר המשפטים לקבוע בצו פרטים נוספים מאחר שפרטים אלה עשויים להשתנות לפי נסיבות הזמן, המקום והמעמד המשפטי של התאגיד.

חוק לתיקון פקודת הפרשנות, תשכ"א-1960

1. בסעיף 16 לפקודת הפרשנות, בפסקה (2), במקום "המישים לירות" יבוא "חמש מאות לירות".

תיקון סעיף 16

דבריו הסבר

סעיף 16 (2) לפקודת הפרשנות קובע:

16. מקום שהחוק מעניק לרשות את הסמכות להחליט על תוקפן של תקנות, יהיו ההוראות הנצטות חלות לגבי התקנתן וכוונת מעולמן של תקנות אלו, אם אין כוונה אחרת משתמעת --

(1)

(2) מותר לקבוע בתקנות, כי כל העובר על הוראה מהוראותיו, יהא צפוי לקנס שנקבע בתקנות, או לנקיפת מאסר שנקבעה בהן או לשני העונשים כאחד, ובלבד שהקנס לא יעלה על המישים לירות ותקופת המאסר לא תעלה על ששה חודשים; והוא משאין באיזו חוק הוראה אחרת.

בשנת 1925, היה לקנס של 50 לירות כוח מרתיע מפני עבירות על הוראות תקנות הייגור חקיקת-משנה לטובתה. לא כן עתה. את השינוי שחל מבחינה זו כבר הביא המחוקק בחשבון, בראשונה משקבע בסעיף 5 לחוק לתיקון זיכוי העובשין (דרכי ענישה), תשי"ד-1954, (ס"ח 166, עמ' 234) שכל קנס הקבוע בחוק שהיה קיים ערב הקמת המדינה יוכפל פי חמישה עשר, ובאזורונה כאשר תיקן בשנת תשי"ז (ס"ח 234) את פקודת העיריות, 1934, ופקודת המועצות המקומיות, 1941, והעלה את הגבול המקסימלי של קנסות בעבירות על חוקי עזר מעשרים לירות לחמש מאות לירות. העלאה אחרונה זו חלה על חוקי עזר המותקנים מכוח שתי הפקודות האמורות אך לא על צווים המוצאים על פיהן. היא אינה חלה גם על הקנסות לפי תקנות שלא נקבע להם שיעור בחוק המטמין את התקנתן, כגון תקנות לפי פקודת הגמלים (חוקי א"י, כרך ב', פרק ק"ד), לפי חוק הטיס, 1927 (חוקי א"י, כרך ב', עמ' 255) ועוד.

מטרת החוק המוצע היא להתאים גם את שיעור הקנסות, שאפשר להטיל בתקנות לשינויי הזמן.

1 דיני ישראל, כרך חרש, עמ' 2.